

ZBIÓR DOBRYCH PRAKTYK

W RELACJACH MIĘDZY SĘDZIAMI I ZAWODOWYMI PEŁNOMOCNIKAMI

W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Jakość relacji i należyta współpraca między sędziami i zawodowymi pełnomocnikami ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia głównego celu postępowania sądowego, jakim jest wydanie sprawiedliwego orzeczenia w rzetelnie prowadzonym procesie i ochrona praworządności.

Podstawą właściwych relacji między sędziami i zawodowymi pełnomocnikami są zasady etyki zawodowej. Właściwe zbiory etyki zawierają ogólne, fundamentalne zasady. W celu zastosowania ich do konkretnych problemów, z jakimi sędziowie i zawodowi pełnomocnicy stykają się na co dzień we wzajemnych relacjach, pomocne może okazać się rozwinięcie ogólnych zasad etycznych w konkretne wskazówki i wytyczne.

Niniejszy zbiór jest próbą sformułowania i zaproponowania sędziom i zawodowym pełnomocnikom zestawu praktycznych wskazówek, jakimi powinni oni kierować się we wzajemnych relacjach. W przekonaniu autorów wskazówki te wypływają z zasad etyki sędziego, adwokata i radcy prawnego. Ich stosowanie może zaś przyczynić się do pełniejszej realizacji zasady rzetelnego procesu i rządów prawa.

ROZDZIAŁ I – ZASADY NACZELNE

1. Wspólnym obowiązkiem sędziów i zawodowych pełnomocników jest dbanie o to, by wymiar sprawiedliwości funkcjonował sprawnie i skutecznie, a sprawy rozstrzygane były w sposób sprawiedliwy. Zasoby, jakimi dysponuje wymiar sprawiedliwości, są ograniczone i muszą być wykorzystywane zgodnie z zasadą proporcjonalności. Dlatego sędziowie i zawodowi pełnomocnicy powinni wykonywać swoje obowiązki tak, by strona działająca starannie i w dobrej wierze miała – w razie potrzeby – możliwość obrony swoich racji przed sądem, zaś strona nieszanująca wspólnego dobra, jakim jest wymiar sprawiedliwości, i działająca w celu nadużycia prawa do sądu nie mogła tego robić.
2. Zawodowi pełnomocnicy powinni pamiętać, że przede wszystkim pełnią ważną funkcję w wymiarze sprawiedliwości. Obowiązkiem zawodowego pełnomocnika i jego rolą w ramach wymiaru sprawiedliwości jest obrona słuszných praw klienta. Jednak w razie konfliktu między obowiązkami zawodowego pełnomocnika względem klienta a jego obowiązkami względem wymiaru sprawiedliwości powinności względem sądu winny mieć pierwszeństwo. Dlatego zawodowy pełnomocnik nie może świadomie wprowadzać sądu w błąd ani pomagać mocodawcy w nadużywaniu prawa do sądu np. poprzez podnoszenie roszczeń, wniosków lub zarzutów oczywiście bezzasadnych albo takich, które w rzeczywistości nie służą obronie słuszných praw klienta, lecz obstrukcji procesowej albo innym niewłaściwym celom. Relacje między sędziami i zawodowymi pełnomocnikami muszą być oparte na wzajemnym zaufaniu i szacunku.
3. Sędziowie powinni traktować zawodowych pełnomocników ze zrozumieniem ich ważnej roli, a więc jak zaufanych partnerów współodpowiedzialnych za prawidłowe działanie wymiaru

sprawiedliwości. Sędziowie powinni współpracować z władzami odpowiednich samorządów w egzekwowaniu zasad etyki zawodowej pełnomocników. Jednocześnie powinni jednak traktować przedstawicieli tych zawodów odpowiednio do ich godności i znaczenia ich profesji. Zarówno sędziowie, jak i zawodowi pełnomocnicy powinni przy tym dbać o to, by wymiar sprawiedliwości nie tylko był bezstronny i niezależny, ale także był tak postrzegany przez użytkowników.

ROZDZIAŁ II – CZYNNOŚCI PRZEDPROCESOWE

4. Jednym z podstawowych obowiązków zawodowego pełnomocnika jest wsparcie klienta w podjęciu rozsądnej i uczciwej decyzji co do tego, czy w ogóle dochodzić swoich racji przed sądem. Obowiązkiem zawodowego pełnomocnika jest dbanie o to, by jego klient nie angażował wymiaru sprawiedliwości bez uzasadnionej potrzeby lub w złej wierze.
5. Dlatego zawodowy pełnomocnik, podejmując się prowadzenia sprawy, powinien być pierwszym sędzią w sprawie klienta. Powinien we współpracy z klientem rzetelnie ustalić i wyjaśnić fakty, które mogą mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, oraz zebrać i omówić z klientem zarówno dowody, które przemawiają na korzyść klienta, jak i te, które mogą przemawiać na jego niekorzyść. Za zgodą klienta pełnomocnik powinien kontaktować się ze wskazanymi przez niego potencjalnymi świadkami celem ustalenia, co im wiadomo na temat faktów lub dowodów, które mogą mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Pełnomocnik powinien omówić z klientem roszczenia, które mogą przysługiwać klientowi lub jego przeciwnikowi w świetle ustalonych faktów i dowodów oraz odpowiednich przepisów prawa.
6. Zawodowi pełnomocnicy powinni dążyć do tego, by reprezentowane przez nich strony przed wdaniem się w spór przed sądem wymieniły stanowiska i dowody oraz w ich świetle racjonalnie i uczciwie oceniły zasadność swoich roszczeń i zarzutów. Zawodowy pełnomocnik ma obowiązek poinformować klienta o przewidywanych kosztach i czasie trwania procesu oraz o szansach na jego pozytywne zakończenie, a także o możliwości podjęcia próby polubownego rozwiązania sporu oraz korzyściach, jakie mogą z tego wynikać.
7. Zawodowy pełnomocnik nie powinien podejmować się prowadzenia sprawy przed sądem, jeżeli z faktów oraz dowodów jasno wynika, że klientowi nie przysługuje roszczenie, którego klient chciałby dochodzić w sądzie, lub zarzut, którym klient chciałby się przed sądem bronić.
8. Sędziowie powinni reagować na nadużywanie praw procesowych przez strony i korzystać z dostępnych środków prawnych (np. w zakresie orzekania o kosztach), gdy strona bez należytej rozważa angażuje wymiar sprawiedliwości, przez co naraża przeciwnika na zbędne koszty oraz ogranicza prawo innych osób do sądu. Powinno to dotyczyć np. sytuacji, w których strona, działając na zwłokę lub wyłącznie w celu narażenia przeciwnika na zbędne koszty, odmawia przyznania określonych faktów i zmusza przeciwnika do przeprowadzania dowodów dla ich wykazania, mimo iż w świetle przeprowadzonych następnie dowodów jest jasne, że wiedziała lub powinna była wiedzieć, że okolicznościom tym nie sposób było rozsądnie przeczyć. Podobnie należy traktować sytuacje, w której decyzja strony o wdaniu się w spór lub kontynuowaniu sporu przed sądem jawi się jako nieracjonalna w świetle otrzymanej przez stronę propozycji ugodowej oraz wyniku procesu.

ROZDZIAŁ III – CZYNNOŚCI NA POCZĄTKOWYM ETAPIE PROCESU

9. Podstawowym obowiązkiem zawodowych pełnomocników na wstępnym etapie procesu jest jasne wskazanie istotnych okoliczności sprawy oraz zakreszenie zagadnień (faktów i kwestii prawnych), które są między stronami sporne. Lista zagadnień spornych powinna nie być kontrowersyjna między zawodowymi pełnomocnikami. Powinna bowiem wynikać jasno i obiektywnie ze stanowisk stron, jeśli zostały one prawidłowo sformułowane.
10. Pismo, w którym zawodowy pełnomocnik przedstawia sądowi sprawę (pozew lub odpowiedź na pozew), powinno być zwięzłe. Powinno przytaczać jedynie te fakty, które są istotne dla sprawy, formułować żądania i ich podstawę prawną oraz – w razie potrzeby – zawierać zwięzłą, jasną i konkretną argumentację prawną. Przytaczając orzeczenia sądowe, zawodowy pełnomocnik powinien działać starannie i nie nadużywać zaufania sądu. Powinien w sposób rzetelny przedstawić rozważania i konkluzję sądu, który wydał przytaczane orzeczenie oraz jego rzeczywistą relewantność dla sprawy. Niedopuszczalne jest powoływanie się na zawarte w orzeczeniach sformułowania w sposób wyrwany z kontekstu i mylący. Jeśli pełnomocnik zna istotne orzeczenia sprzeczne z jego stanowiskiem, powinien przytoczyć je wraz ze wskazaniem, dlaczego się z nimi nie zgadza lub dlaczego nie powinny one podważać jego stanowiska.
11. Zawodowy pełnomocnik powinien najpierw przytoczyć fakty (lub wypowiedzieć się co do twierdzeń faktycznych drugiej strony), a następnie wskazać, jakie wywodzi z tych faktów konsekwencje prawne i z jakiej podstawy prawnej konsekwencje te mają wynikać. Nadmierne przeplatanie w piśmie twierdzeń faktycznych z argumentacją prawną utrudnia sprawne rozstrzygnięcie sprawy. Znaczenie dla sprawy każdego z przytoczonych faktów powinno jasno wynikać z pisma. Przytaczanie faktów w sposób, który uniemożliwia lub nadmiernie utrudnia ustalenie precyzyjnej treści twierdzeń faktycznych strony oraz konkretnego znaczenia poszczególnych faktów dla sprawy, stanowi naruszenie ciążącego na zawodowym pełnomocniku obowiązku rzeczowości i może stanowić nadużycie prawa do sądu.
12. Strony powinny w sposób jasny i konkretny określić w pismach, którym twierdzeniom przeciwnika zaprzeczają, które potwierdzają, a co do których nie są w stanie zająć stanowiska (np. z powodu braku wiedzy na temat prawdziwości lub nieprawdziwości danego twierdzenia) i jedynie domagają się przedstawienia przez przeciwnika dowodu na ich poparcie ze względu na rozkład ciężaru dowodu. Co do zasady sąd nie powinien akceptować tzw. zaprzeczeń blankietowych, tj. oświadczeń, w których strona przeczy wszystkim nieprzyznanym wyraźnie twierdzeniom przeciwnika. Pisma powinny być formułowane w taki sposób, by ustosunkowanie się do zawartych w nich twierdzeń było łatwe (numeracja akapitów lub przynajmniej stron) i by łatwe było ustalenie twierdzeń spornych i bezspornych.
13. Twierdzenia faktyczne strony powinny być odpowiednio szczegółowe i konkretne, zwłaszcza gdy strona wywodzi z nich poważne pretensje lub zarzuty w stosunku do przeciwnika – np. oskarżenia o złą wiarę lub nieuczciwość. Formułowanie tez i zarzutów mogących naruszać dobre imię przeciwnika w oparciu o twierdzenia opisane w sposób ogólnikowy, niejasny lub wymijający stanowi nadużycie prawa do sądu. W takiej sytuacji sąd może uznać, że w odpowiednim zakresie fakty w ogóle nie zostały przytoczone.

14. Sędziowie powinni sprawiedliwie i lojalnie, ale odpowiednio stanowczo i odważnie korzystać z kompetencji pozwalających im przeciwdziałać nadużyciom praw procesowych na wstępnym etapie sprawy. W szczególności powinni:
- oddalać wnioski dowodowe zmierzające do ustalenia faktów nieistotnych,
 - oddalać wnioski dowodowe zgłoszone na poparcie twierdzeń faktycznych, które są niezrozumiałe, ogólnikowe lub w istocie są jedynie argumentami prawnymi prezentowanymi jako twierdzenia faktyczne,
 - orzekać bez przeprowadzania postępowania dowodowego, jeśli w świetle przytoczonych przez stronę twierdzeń faktycznych jej roszczenia lub zarzuty byłyby nieuzasadnione, nawet gdyby przyjąć przedstawione przez nią twierdzenia faktyczne za prawdziwe.

ROZDZIAŁ IV – POSTĘPOWANIE DOWODOWE I ROZPRAWA

15. Wspólnym celem i obowiązkiem sędziów i zawodowych pełnomocników powinno być przeprowadzenie postępowania w sposób zaplanowany, przewidywalny, skoncentrowany i uwzględniający zasady ekonomiki procesowej. Sędzia i zawodowi pełnomocnicy stron wspólnie odpowiadają za to, by każda ze starannie działających stron miała rozsądną możliwość zebrania i przedstawienia całego istotnego dla sprawy materiału dowodowego i by materiał ten został rzetelnie rozpatrzony i omówiony co do zasady na jednym terminie rozprawy. Sędzia i zawodowi pełnomocnicy stron wspólnie odpowiadają także za to, by przed rozprawą sprawa została odpowiednio przygotowana do rozpoznania, a wszelkie kwestie organizacyjne i proceduralne zostały wyjaśnione i rozstrzygnięte, w miarę możliwości w drodze porozumienia stron.
16. Dowody należy zgłaszać na jak najwcześniejszym etapie sprawy. Należy jednak unikać zgłaszania dowodów zbędnych. Ostateczny zakres koniecznego postępowania dowodowego możliwy jest do ustalenia po stwierdzeniu, jakie twierdzenia faktyczne są między stronami sporne. Dlatego znacznie ważniejsze od wczesnego zgłaszania dowodów jest odpowiednio wczesne przedstawianie zwięzłych i konkretnych twierdzeń faktycznych, które co do zasady nie powinny ulegać zmianie, oraz ustosunkowywanie się w ten sam sposób do twierdzeń drugiej strony. Dokonywanie w złej wierze zmiany swojego stanowiska faktycznego lub formułowanie go w sposób niejasny i wymijający jest szczególnie szkodliwe i może stanowić nadużycie prawa do sądu, które należy eliminować (przede wszystkim za pomocą mądrze stosowanych przepisów o wymogach formalnych pism procesowych, prekluzji czy też możliwości obciążenia kosztami postępowania strony, która swoimi działaniami nie przyczynia się do sprawnego wyjaśnienia sprawy niezależnie od jej wyniku).
17. Prawo do sądu i prawo do bycia wysłuchanym w sprawach cywilnych wymaga zapewnienia stronie dostępu do istotnych dla sprawy dowodów znajdujących się w posiadaniu lub w dyspozycji drugiej strony. Strona powinna mieć prawo żądać od przeciwnika takich dowodów, o ile jest w stanie rozsądnie precyzyjnie wskazać rodzaj żądanych materiałów oraz ich istotność dla sprawy. Obowiązkiem sądu i zawodowych pełnomocników jest dbanie o to, by prawo to nie doznawało uszczerbku. Oznacza to m.in., że pełnomocnik nie ma prawa uczestniczyć lub pomagać w niszczeniu lub usuwaniu dowodów (w tym zwłaszcza tych niekorzystnych dla jego klienta), które w razie potrzeby powinny zostać przekazane sądowi i drugiej stronie.

18. Zawodowi pełnomocnicy powinni formułować wnioski dowodowe w taki sposób, by było jasne, jakie okoliczności istotne dla sprawy mają zostać wykazane za pomocą wnioskowanego dowodu. Należy przy tym kierować się zasadą rozsądku i ekonomiki procesowej.
19. Dowody z dokumentów powinny być powoływane i załączane do pism w taki sposób, by ich odnajdowanie i analizowanie nie nastręczało sądowi i pełnomocnikowi strony przeciwnej żadnych trudności. Każdy z załączników powinien mieć odrębny numer i powinien być nim oznaczony fizycznie. Wskazane jest konsekutywne numerowanie załączników. Niedopuszczalne jest załączanie do pism dowodów z dokumentów bez odpowiedniej numeracji i fizycznej organizacji oraz bez precyzyjnych odwołań pozwalających sądowi z łatwością odnaleźć odpowiednie dokumenty i twierdzenia faktyczne, których mają one dowodzić. Jeżeli dowody zostały przedstawione w sposób, który nadmiernie utrudnia sądowi i stronie przeciwnej przypisanie ich do konkretnych twierdzeń faktycznych, sąd może, po bezskutecznym wezwaniu strony do naprawienia tego uchybienia, uznać, że w odpowiednim zakresie dowody nie zostały przedstawione. Ani sąd, ani strona przeciwna nie mają obowiązku domyslać się lub dociekać, na jakie okoliczności zawodowy pełnomocnik strony przytoczył określone dowody.
20. Wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka lub wyjaśnień strony powinien jasno wskazywać, jakie okoliczności (twierdzenia faktyczne strony) dana osoba ma potwierdzić swoimi zeznaniami lub wyjaśnieniami. W miarę możliwości wskazane jest uzyskanie od takiej osoby pisemnego oświadczenia na temat istotnych dla sprawy okoliczności oraz złożenie go do akt sprawy. W braku możliwości uzyskania takiego oświadczenia wskazane jest, by zawodowy pełnomocnik zamiast tego złożył do akt własne oświadczenie co do tego, jakie wyjaśnienia zamierza uzyskać od danej osoby w ramach jej przesłuchania. Należy unikać zgłaszania nadmiernej ilości świadków na tę samą okoliczność, jak i składania zbędnych dowodów z dokumentów.
21. Pełnomocnik, przesłuchując lub odbierając pisemne oświadczenie od osoby, która ma złożyć zeznania lub wyjaśnienia korzystne dla jego klienta, nie może zadawać jej pytań sugerujących, chyba że dotyczą one kwestii bezspornych między stronami i służą sprawniejszemu przejściu do omówienia zagadnień spornych (np. pytania o wiek, zawód, rolę świadka w sprawie – o ile jest ona bezsporna, a istotna dla dalszego toku przesłuchania co do kwestii spornych itp.).
22. Pełnomocnik, przesłuchując osobę, która złożyła zeznania lub pisemne wyjaśnienia niekorzystne dla jego klienta, może konfrontować tę osobę z określonymi тезami lub dopytywać o to, czy zgadza się ona z nimi, by testować wiarygodność, spójność i obiektywność wcześniejszych oświadczeń przesłuchiwanej osoby, a przy tym umożliwić jej ustosunkowanie się do тез faktycznych, na których pełnomocnik zamierza oprzeć swoją argumentację. Pełnomocnik może w tym celu stosować technikę pytań zamkniętych (sugerujących).
23. Sędziowie powinni wystrzegać się nadmiernego aktywizmu w przesłuchiowaniu świadków i stron. Zadanie to powinno spoczywać przede wszystkim na zawodowych pełnomocnikach. Sędzia powinien oczywiście kontrolować prawidłowość przesłuchiowania świadka i w razie potrzeby uchylać zadawane mu pytania. Powinien jednak mieć przy tym na względzie, że zasadność i celowość zadawania pewnych pytań, które początkowo mogą wydawać się zbędne, może ujawnić się w miarę postępów przesłuchania. Przykładowo pełnomocnik, przesłuchując świadka zeznaającego na niekorzyść jego klienta, może chcieć, by świadek złożył wyjaśnienia co do określonych okoliczności bezspornych lub wynikających z dokumentów albo powtórzył

wcześniejsze wyjaśnienia, po to by zapytać go o inne fakty w kontekście tych wyjaśnień. Pełnomocnik może też chcieć potwierdzić wyjaśnienia świadka co do pewnych okoliczności po to, by następnie skonfrontować je z jego innymi oświadczeniami lub z innymi dowodami. Pełnomocnik może chcieć w ten sposób np. uwypuklić i zapytać świadka o istniejące między jego oświadczeniami niespójności, co może przyczynić się do lepszego wyjaśnienia sprawy i lepszego oceny wiarygodności zeznań świadka.

24. Powyższe zasady należy stosować odpowiednio do dowodu z opinii i przesłuchania biegłego.
25. Nie ma żadnych powodów, dla których biegły, któremu jedna ze stron zleciła przygotowanie opinii (prywatny biegły), miałby być z założenia mniej wiarygodny lub pomocny w wyjaśnianiu sprawy niż biegły powołany przez sąd. Sprawdzeniu wiarygodności i rzetelności konkretnej opinii konkretnego prywatnego biegłego powinno służyć odpowiednie przesłuchanie go na rozprawie, w razie potrzeby połączone z konfrontacją z prywatnym biegłym drugiej strony. Jeśli przesłuchania te prowadzone będą efektywnie, biegli prywatni będą zdawać sobie sprawę, że przygotowując opinie stronnictwa i nierzetelne będą działać jedynie na niekorzyść klienta oraz własnej zawodowej wiarygodności.
26. W miarę możliwości sąd powinien planować przebieg postępowania wspólnie ze stronami. W tym celu, po dostatecznym wyjaśnieniu (w drodze wymiany pism procesowych), czego dotyczy spór, sędzia powinien skontaktować się z pełnomocnikami, by zaplanować przebieg rozprawy. Jest nie tylko dopuszczalne, ale wskazane, by na tym etapie, a także wcześniej, wszelkich odpowiednich ustaleń organizacyjnych sędzia dokonywał z pełnomocnikami w drodze telefonicznej (np. w drodze telekonferencji) lub za pomocą poczty elektronicznej.
27. Sędzia powinien oczekiwać od zawodowych pełnomocników, że będą przygotowani do wspólnego planowania przebiegu postępowania – tzn. że w miarę możliwości będą w stanie uzgodnić i zadeklarować własną dostępność oraz dostępność świadków w określonych terminach oraz określić czas potrzebny na przesłuchanie świadków lub biegłych. Ewentualne zawnione uchybienia w tym zakresie powinny znaleźć odzwierciedlenie w orzeczeniu o kosztach.
28. Pełnomocnik jest zobowiązany zapewnić obecność na rozprawie osób, o których przesłuchanie wnioskuje, lub poinformować sąd i stronę przeciwną z odpowiednim wyprzedzeniem, że nie jest w stanie samodzielnie zapewnić obecności danej osoby na rozprawie i konieczne jest zaangażowanie autorytetu sądu w zapewnienie obecności takiej osoby na rozprawie.
29. Sędzia, zgodnie z zasadą zaufania, powinien móc polegać na oświadczeniach zawodowego pełnomocnika co do kwestii organizacyjnych i formalnych oraz przyjmować, że są one zgodne z prawdą. Wszelkie ujawnione nadużycia tego zaufania, polegające na wprowadzaniu sądu w błąd, powinny być w związku z tym odpowiednio karane.

ROZDZIAŁ V – UZASADNIANIE I ZASKARŻANIE ORZECZEŃ SĄDOWYCH

30. Uzasadnienie orzeczenia sądowego (wyroku, postanowienia) powinno być krótkie, zwięzłe, zwarte, pisane jasnym i zrozumiałym językiem. Uzasadnienie służy nie tylko wniesieniu przez pełnomocnika strony środka odwoławczego lub środka zaskarżenia, lecz przede wszystkim ma

przekonać strony do zasadności rozstrzygnięcia i ma stanowić dowód tego, że sąd w sposób rzetelny rozważył racje obu stron.

31. W uzasadnieniu orzeczenia należy wyraźnie oddzielić następujące elementy konstrukcyjne:

- przedstawienie istoty sprawy – tła faktycznego i przedmiotu sporu,
- opis zasadniczych kwestii spornych między stronami (faktycznych i prawnych) i zreferowanie stanowisk stron co do tych kwestii spornych,
- rozstrzygnięcie sądu co do poszczególnych kwestii spornych wraz z uzasadnieniem – omówieniem i oceną dowodów w zakresie spornych kwestii faktycznych oraz przedstawieniem stanowiska prawnego i przytoczeniem przepisów, orzecznictwa i poglądów doktryny uzasadniających przyjętą interpretację w zakresie spornych kwestii prawnych,
- przedstawienie i uzasadnienie rozstrzygnięć co do pozostałych kwestii spornych (np. dotyczących kosztów procesu, kosztów sądowych, rygoru natychmiastowej wykonalności, częściowego umorzenia postępowania itd.).

32. W rozważaniach należy unikać pomieszania wywodów obejmujących ustalenia faktyczne, ocenę dowodów i rozważania prawne. Te elementy uzasadnienia powinny być jednoznacznie oddzielone, aby umożliwić pełnomocnikom stron skonstruowanie odpowiednich zarzutów (w apelacji lub zażaleniu) lub podstaw skargi (w skardze kasacyjnej lub skardze na bezprawność).

33. Odwoływanie się do poglądów przedstawicieli doktryny prawa jest dopuszczalne, lecz nie powinno polegać na cytowaniu obszernych fragmentów komentarzy, podręczników akademickich lub innych wypowiedzi w miejsce przedstawienia własnych poglądów sądu (sędziego).

34. Odwoływanie się do orzeczeń Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i innych sądów jest dopuszczalne, jednak całe rozważania na temat podstawy prawnej wyroku nie powinny się sprowadzać do obszernych cytatów z orzeczeń tych sądów. Jeżeli istnieje utrwalona linia orzecznictwa, wystarczy powołanie kilku najistotniejszych orzeczeń najpełniej opisujących dane zagadnienie, w sposób najbardziej relewantny dla sprawy.

35. Pożądane jest również oznaczanie poszczególnych akapitów numerami brzegowymi (jak to czynią np. TSUE i ETPCz). Ułatwia to pełnomocnikom stron odnoszenie się do konkretnych części uzasadnienia w środkach odwoławczych i środkach zaskarżenia, a sądowi odwoławczemu lub Sądowi Najwyższemu pozwala na sprawne omówienie i odniesienie się do poglądów sądów niższej instancji.

36. Sędzia powinien powściągliwie komentować ewentualny brak profesjonalizmu pełnomocników stron w uzasadnieniu. Powinien mieć na uwadze, że pełnomocnik nie ma możliwości podjęcia obrony przed zawartą w uzasadnieniu krytyką, a jego działania lub zaniechania procesowe mogą wynikać z uwarunkowań nieznanych sądowi. Krytyka stanowisk stron, ich żądań, zgłoszonych dowodów itp. powinna być rzeczowa.

37. Jednym z podstawowych obowiązków zawodowego pełnomocnika jest wsparcie klienta w podjęciu rozsądnej i uczciwej decyzji co do tego, czy zaskarżać orzeczenie sądowe wydane w sprawie. Zawodowy pełnomocnik zobowiązany jest udzielić klientowi rzetelnej informacji o wszelkich spodziewanych kosztach postępowania odwoławczego oraz szansach powodzenia rozważanego środka zaskarżenia, a także przypominać mu o możliwości podjęcia próby polubownego rozwiązania sporu także na tym etapie. Zawodowy pełnomocnik także na tym etapie zobowiązany jest dbać, by jego klient nie angażował wymiaru sprawiedliwości bez uzasadnionej potrzeby.
38. Przedstawiając klientowi motywy orzeczenia zapadłego w jego sprawie i możliwe zarzuty, zawodowy pełnomocnik powinien zachować profesjonalną niezależność i rzeczowość. Zawodowi pełnomocnicy są współodpowiedzialni za dbanie o wizerunek i zaufanie do wymiaru sprawiedliwości. Wszelka krytyka orzeczeń sądowych w wykonaniu zawodowych pełnomocników powinna mieć ściśle rzeczowy charakter.
39. Zaskarżając orzeczenie sądowe, zawodowy pełnomocnik powinien jasno sformułować konkretne zarzuty pod adresem orzeczenia oraz odpowiednio je uzasadnić. Powinien przy tym skupić się na kwestiach rzeczywiście istotnych.
40. Niedopuszczalne jest powielanie tych samych zarzutów pod rzekomo różnymi podstawami prawnymi lub formułowanie zarzutów oczywiście bezzasadnych. Sędziowie mają prawo i obowiązek egzekwować wymóg zwięzłości w formułowaniu i uzasadnianiu zarzutów odwoławczych przez zawodowych pełnomocników.
41. Pisma zawierające środki odwoławcze, tak jak wszystkie pisma procesowe, powinny być przede wszystkim jasne, zrozumiałe i pomocne w rozstrzygnięciu sprawy. Tradycja i utarta praktyka dotycząca sposobu ich formułowania nie może uzasadniać naruszenia tej zasady.

*SSN Katarzyna Gonera
SSO dr Aneta Łazarska
adw. Tomasz Wardyński
adw. Stanisław Drozd
r.pr. dr Bartosz Karolczyk
r.pr. Piotr Gołędzinowski
r.pr. dr Arkadiusz Turczyn
adw. dr Maciej Plebanek
adw. dr Steve Terret
mgr Ewelina Milan
adw. Łukasz Lasek*